

Itä-Suomen aluehallintovirasto
Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat

Pohjois-Savon hyvinvointialue
kirjaamo@pshyvinvointialue.fi

Pohjois-Savon hyvinvointialueen lastensuojelun valvonta

Valvonnan kohde

Pohjois-Savon hyvinvointialue

Ratkaisu

Itä-Suomen aluehallintoviraston määräys

Itä-Suomen aluehallintovirasto katsoo, että Pohjois-Savon hyvinvointialue ei ole saanut lastensuojelun omavalvontasuunnitelmia, lastensuojelun asiakassuunnitelmien ja huostaanotetun lapsen vanhempien asiakassuunnitelmien laadintaa, ja lastensuojelun asiakasmitoitusta sosiaalityöntekijää kohden lain edellyttämälle tasolle.

Itä-Suomen aluehallintovirasto määrää Pohjois-Savon hyvinvointialueen ilman aiheutonta viivytystä ja viimeistään 30.9.2023 mennessä laatimaan lastensuojelun toimintayksikön omavalvontasuunnitelman ja toimittamaan sen nähtäväksi Itä-Suomen aluehallintovirastoon.

Itä-Suomen aluehallintovirasto määrää Pohjois-Savon hyvinvointialueen laatimaan ilman aiheutonta viivytystä ja viimeistään 30.9.2023 mennessä lastensuojelun asiakkuudessa oleville lapsille asiakassuunnitelmat lain edellyttämällä tavalla.

Aluehallintovirasto määrää Pohjois-Savon hyvinvointialueen laatimaan ilman aiheutonta viivytystä ja viimeistään 31.10.2023

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

Postiosoite: PL 2, 13035, AVI

puh. 0295 016 800

kirjaamo.ita@avi.fi

<http://www.avi.fi/>

mennessä huostaanotettujen lasten vanhempien asiakassuunnitelmat lain edellyttämällä tavalla.

Aluehallintovirasto määrää Pohjois-Savon hyvinvointialueen huolehtimaan ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään 31.10.2023 mennessä siitä, että lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden resurssit ovat järjestetty niin, että asiakasmitoitus sosiaalityöntekijää kohti on lastensuojelulain edellyttämällä tasolla.

Määräyksen noudattamisen valvonta

Aluehallintovirasto velvoittaa Pohjois-Savon hyvinvointialueen toimittamaan 15.10.2023 mennessä aluehallintovirastolle selvityksen omavalvontasuunnitelman ja lasten asiakassuunnitelmien osalta toimenpiteistä, joihin se on tässä päätöksessä annettujen määräysten perusteella ryhtynyt sen arvioimiseksi, ovatko hyvinvointialueen toimenpiteet tilanteeseen nähden riittävät.

Aluehallintovirasto velvoittaa Pohjois-Savon hyvinvointialueen toimittamaan 15.11.2023 mennessä aluehallintovirastolle huostaanotettujen lasten vanhempien asiakassuunnitelmien ja sosiaalityöntekijäresurssin osalta selvityksen toimenpiteistä, joihin se on tässä päätöksessä annettujen määräysten perusteella ryhtynyt sen arvioimiseksi, ovatko hyvinvointialueen toimenpiteet tilanteeseen nähden riittävät.

Selvityksistä tulee käydä ilmi toteutuvatko määräyksen kohteena olevat asiat hyvinvointialueella lainmukaisesti.

Pyydetyt selvitykset tulee toimittaa Itä-Suomen aluehallintovirastoon osoitteella Itä-Suomen aluehallintovirasto, Kirjaamo, PL 2, 13035 AVI. Selvityksessä tulee mainita diaarinumero ISAVI/3489/2023.

Mikäli selvitystä ei anneta määräaikaan mennessä eikä aluehallintovirastolla ole muuta tietoa määräyksen noudattamisesta, aluehallintovirasto ryhtyy toimenpiteisiin mahdollisen uuden määräyksen asettamiseksi uhkasakolla tehostettuna.

Perustelut

Asian vireilletulo

Aluehallintovirastoon on saapunut Pohjois-Savon hyvinvointialueen lastensuojelun palveluyksikköjohtaja Katja Rautiaisen toimittama ilmoitus lastensuojelulain mukaisen asiakasmitoituksen ylittymisestä 11.4.2023.

Ilmoituksessa tuodaan esille, että Pohjois-Savon hyvinvointialueella lastensuojelulain 13 b §:n mukainen asiakasmitoitus ylittyy 24.3.2023 tilanteessa kaiken kaikkiaan 24 sosiaalityöntekijän osalta. Ilmoituksen mukaan Pohjois-Savon hyvinvointialueella on pyritty tekemään 2.1.2023 lähtien toimenpiteitä lastensuojelulain mukaisen resurssoinnin edistämiseksi sekä käsittelijäkohtaisten asiakasmäärien tasapainottamiseksi, mutta toistaiseksi toimenpiteet ovat olleet riittämättömiä. Ilmoituksen mukaan asiasta on käsitelty Pohjois-Savon hyvinvointialueella yhteensä neljää sosiaalihuoltolain 48 §:n mukaista epäkohtailmoitusta. Ilmoituksessa todetaan Pohjois-Savon hyvinvointialueen jatkavan toimenpiteitä työntekijäkohtaisen asiakasmitoituksen saattamiseksi lainmukaiselle tasolle ja ilmoituksessa esitetään arvio, että mitoitus paranee oleellisesti 31.5.2023 mennessä.

Itä-Suomen aluehallintovirasto on ottanut asian käsiteltäväksi sosiaalihuollon valvonta-asiana ja pyytänyt Pohjois-Savon hyvinvointialueelta selvityksen lastensuojelusta 26.4.2023 sekä lisäselvityksen 26.5.2023. Pohjois-Savon hyvinvointialue on toimittanut selvityksen liitteineen Itä-Suomen aluehallintovirastoon 16.5.2023 sekä lisäselvityksen liitteineen 21.6.2023.

Selvityspyynnössä on pyydetty tietoa Pohjois-Savon lastensuojelun asiakasmäärästä ajankohtana 15.4.2023 sekä lapsen asioista vastaavien sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärästä alueittain, lastensuojelun viranhaltijoiden/työntekijöiden määrästä ja täyttämättömien sosiaalityöntekijän virkojen määrästä. Lisäksi on pyydetty tietoa siitä, onko lastensuojelun asiakkuudessa oleville lapsille nimetty lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, moneltako lapselta puuttuu ajantasainen lastensuojelun asiakassuunnitelma ja moneltako huostaanotetun lapsen vanhemmalta puuttuu vanhemman

asiakassuunnitelma. Erikseen on pyydetty tieto toimenpiteistä, joita Pohjois-Savon hyvinvointialue on tehnyt 2.1.2023 lähtien edistääkseen lastensuojelulain 13 b §:n mukaiseen asiakasmitoitukseen pääsemistä ja miksi hyvinvointialue arvioi, että asiakasmitoitus tulee olennaisesti paranemaan 31.5.2023 mennessä.

Selvityksen mukana on pyydetty Pohjois-Savon hyvinvointialueelta lastensuojelun omavalvontasuunnitelma sekä neljä epäkohtailmoitusta, jotka Pohjois-Savon hyvinvointialue on käsitellyt ja tieto siitä, miten hyvinvointialue on käsitellyt epäkohdat.

Lausunto ja selvitykset

Aluehallintovirastolla on ollut käytettävissään epäkohtailmoituksen lisäksi seuraavat asiakirjat:

- Pohjois-Savon hyvinvointialueen sosiaalijohtaja Marena Paahdon selvitys 15.5.2023
- Pohjois-Savon lastensuojelun palveluysikköjohtaja Katja Rautiaisen lausunto 11.5.2023
- Pohjois-Savon hyvinvointialueen epäkohtailmoitukset 3.3.2023, 7.3.2023, 8.3.2023 ja 17.2.2023 sekä Pohjois-Savon hyvinvointialueen ohje sosiaalihuollon henkilöstön ilmoitusvelvollisuus sosiaalihuoltolain 48 §:n mukaisesti 1.1.2023 alkaen.
- Lastensuojelun palveluysikköjohtaja Katja Rautiaisen lisäselvitys 8.6.2023 ja vs. sosiaalihuollon asiantuntijajohtaja Hanna Leinosen lisäselvitys 21.6.2023.
- Pohjois-Savon hyvinvointialueen selitys kuulemiseen 20.7.2023/sosiaalijohtaja Marena Paahto.

Kuuleminen

Itä-Suomen aluehallintovirasto on kuullut Pohjois-Savon hyvinvointialuetta määräyksen antamisen harkinnasta hallintolain 34 §:n mukaisesti. Kuulemiselle on asetettu määräaika 21.7.2023 mennessä. Pohjois-Savon hyvinvointialue on toimittanut kirjallisen selityksensä kuulemiseen määräaikaan mennessä 21.7.2023.

Kuulemisen johdosta annetussa selityksessä Pohjois-Savon hyvinvointialue myöntää epäkohtailmoituksessa esille tuodut puutteet

ja esittää suunnitelman ja aikataulun lastensuojelun toimintojen saattamiseksi lainmukaiseksi.

Sovellettavat säädökset

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) (jatkossa järjestämislaki) 42 §:n 2 momentin mukaan aluehallintovirasto valvoo toimialueellaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen ja hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen lainmukaisuutta ja antaa valvontaan liittyvää ohjausta.

Järjestämislain 43 §:n 2 momentin mukaan valvontaviranomainen ryhtyy tietoonsa tulleen valvonta-asian perusteella niihin toimenpiteisiin, joihin se asiakas- tai potilasturvallisuuden varmistamisen tai lain noudattamisen kannalta katsoo olevan aiheutta. Järjestämislain 47 §:n mukaan, jos sosiaali- tai terveydenhuollon järjestämisessä tai toteuttamisessa havaittu puute, virheellisyys, laiminlyönti tai muu epäkohta ei anna aiheutta 48 §:ssä tarkoitettuihin toimenpiteisiin, valvontaviranomainen voi saattaa hyvinvointialueen tai virheellisestä toiminnasta vastuussa olevan henkilön tietoon käsityksensä lain mukaisesta menettelystä tai kiinnittää valvottavan huomiota toiminnan asianmukaiseen järjestämiseen ja hyvän hallinnon vaatimukseen. Valvontaviranomainen voi myös kehottaa valvottavaa korjaamaan todetun puutteen tai muun epäkohdan. Jos edellä tässä pykälässä tarkoitettuja toimenpiteitä ei voida asian kokonaisarviointiin vaikuttavat seikat huomioon ottaen pitää riittävinä, valvontaviranomainen voi antaa valvottavalle huomautuksen vastaisen varalle.

Järjestämislain 48 §:n mukaan, jos sosiaali- tai terveydenhuollon järjestämisessä tai toteuttamisessa havaitaan asiakas- tai potilasturvallisuutta vaarantavia puutteita tai muita epäkohtia taikka hyvinvointialueen toiminta on muutoin tämän tai muun sosiaali- tai terveydenhuoltoa koskevan lain vastaista, valvontaviranomainen voi antaa määräyksen puutteiden korjaamisesta tai epäkohtien poistamisesta. Määräystä annettaessa on asetettava määräaika, jonka kuluessa tarpeelliset toimenpiteet on suoritettava. Määräyksen tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko.

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 48 §:n 1 momentin mukaan sosiaalihuollon toimintayksikön tai muun toimintakokonaisuudesta vastaavan tahon on laadittava omavalvontasuunnitelma sosiaalihuollon laadun, turvallisuuden ja asianmukaisuuden varmistamiseksi. Suunnitelma on pidettävä julkisesti nähtävänä, sen toteutumista on seurattava säännöllisesti ja toimintaa on kehitettävä asiakkailta sekä toimintayksikön henkilöstöltä säännöllisesti kerättävän palautteen perusteella.

Lastensuojelulain (417/2007) 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Saman lain 3 §:n 1 momentin mukaan lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. Saman pykälän 2 momentin mukaan lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua toteutetaan tekemällä asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia.

Samana lain 4 §:n 1 momentin mukaan lastensuojelun on edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Lastensuojelun on pyrittävä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttumaan riittävän varhain havaittuihin ongelmiin. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Saman pykälän 3 momentin mukaan lastensuojelussa on toimittava mahdollisimman hienovaraisesti ja käytettävä ensisijaisesti avohuollon tukitoimia, jollei lapsen etu muuta vaadi. Kun sijaishuolto on lapsen edun kannalta tarpeen, se on järjestettävä viivytyksettä. Sijaishuoltoa toteutettaessa on otettava lapsen edun mukaisella tavalla huomioon tavoite perheen jälleenyhdistämisestä.

Samana lain 11 §:n 1 momentin mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että ehkäisevä lastensuojelu sekä lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua on järjestettävä tarvittavassa laajuudessa niinä vuorokauden aikoina, joina sitä tarvitaan. Saman pykälän 2 momentin mukaan lastensuojelun on oltava laadultaan sellaista, että

se takaa lastensuojelun tarpeessa oleville lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen heidän tarvitsemansa avun ja tuen.

Saman lain 13 b §:n mukaan lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on nimettävä hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä (lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä), jonka tulee olla sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (817/2015) tarkoitettu sosiaalihuollon ammattihenkilö.

Voimaantulosäännöksen mukaan lakimuutos on tullut voimaan 1.1.2022. 13 b §:n 2 momentissa säädettyä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän asiakkaiden enimmäismäärää sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2024. Siihen asti lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä saa olla enintään 35 lasta asiakkaanaan.

Saman lain 30 §:n 1 momentin mukaan lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on tehtävä asiakassuunnitelma. Saman pykälän 2 momentin mukaan asiakassuunnitelma on laadittava ja tarkistettava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan sekä tarvittaessa lapsen muun laillisen edustajan, vanhemman, muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan tai lapselle läheisen henkilön ja lapsen huoltoon keskeisesti osallistuvan tahon kanssa. Asiakassuunnitelmaan kirjataan ne olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan, lapsen ja hänen perheensä tuen tarve, palvelut ja muut tukitoimet, joilla tuen tarpeeseen pyritään vastaamaan, sekä arvioitu aika, jonka kuluessa tavoitteet pyritään toteuttamaan. Asiakassuunnitelmaan on kirjattava myös asianomaisten eriävät näkemykset tuen tarpeesta ja palvelujen sekä muiden tukitoimien järjestämisestä. Asiakassuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa.

Saman pykälän 3 momentin mukaan huostaan otettua lasta koskevaan asiakassuunnitelmaan kirjataan lisäksi sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet, erityisen tuen ja avun järjestäminen lapselle, hänen vanhemmilleen, huoltajilleen tai muille lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaaville henkilöille sekä se, miten lapsen terveydenhuolto, varhaiskasvatus, perusopetus ja muu lapsen opetus järjestetään. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan, miten toteutetaan

lapsen yhteydenpito ja yhteistoiminta hänen vanhempiensa ja muiden hänelle läheisten henkilöiden kanssa ja miten samalla otetaan hänen etunsa mukaisella tavalla huomioon tavoite perheen jälleenyhdistämisestä.

Saman pykälän 4 momentin mukaan huostaan otetun lapsen vanhemmille on laadittava vanhemmuuden tukemiseksi erillinen asiakassuunnitelma, jollei sen laatimista ole pidettävä tarpeettomana. Suunnitelmassa on arvioitava muun palveluntarpeen arvioinnin lisäksi myös, millä tavoin vanhemmille järjestettävän erityisen tuen avulla voidaan edistää perheen jälleen yhdistämistä. Suunnitelma laaditaan tarvittaessa yhteistyössä muun sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa.

Sosiaalihuoltolain 46 a §:n 1 momentin mukaan sosiaalihuollon tai sosiaali- ja terveydenhuollon pääasiassa hallinnollisissa johtotehtävissä voi toimia sosiaalityöntekijä tai henkilö, jolla on tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto ja alan tuntemus sekä niiden lisäksi riittävä johtamistaito. Saman lain 46 a §:n 4 momentin mukaan edellä 3 momentissa tarkoitetuissa tehtävissä toimiva johtaja vastaa toimivaltansa rajoissa siitä, että hänen johtamassaan yksikössä on 49 a §:n 3 momentin mukainen henkilöstö ja että yksikön asiakastyössä noudatetaan sille tässä ja muussa laissa säädettyjä vaatimuksia. Lisäksi johtaja vastaa siitä, että yksikön päivittäisessä toiminnassa toteutetaan omavalvontaa ja tuetaan henkilöstön työhyvinvointia.

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 49 a §:n 1 momentin mukaan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä varten kunnan käytettävissä tulee olla riittävästi sosiaalihuollon ammattihenkilöitä sekä muuta asiakastyöhön osallistuvaa henkilöstöä. Saman lain 49 a §:n 2 momentin mukaan jokaisen kunnan käytettävissä tulee olla asiakastyöhön osallistuvan virkasuhteisen sosiaalityöntekijän palveluja.

Sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) 9 §:n 1 momentin mukaan saman lain 7 §:ssä tarkoitettu sosiaalityöntekijä vastaa sosiaalityön ammatillisesta johtamisesta sekä yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen sosiaalisen tuen ja palvelujen tarpeeseen

vastaavasta sosiaalityön asiakas- ja asiantuntijatyöstä sekä sen vaikutusten seurannasta ja arvioinnista.

Sosiaalihuoltolain 33 §:n 1 momentin mukaan sosiaalihuollon suunnittelusta ja toteuttamisesta on pidettävä huolta sen mukaan kuin tässä laissa tai muutoin säädetään. Sosiaalipalvelujen tulee olla sisällöltään ja laadultaan sellaisia kuin lainsäädäntö edellyttää.

Asian arviointi ja johtopäätökset

Omavalvontasuunnitelma

Pohjois-Savon hyvinvointialueen lastensuojelupalveluiden omavalvontasuunnitelmaa ei ole selvitysten mukaan vielä laadittu. Selvityksessä omavalvontasuunnitelman työstämisen todetaan mahdollistuvan, kun lastensuojelupalveluiden osalta johtavat sosiaalityöntekijät on saatu rekrytoitua kevään 2023 aikana.

Selvityksessä todetaan lastensuojelun palveluyksikössä toteutettavan tehostettua omavalvontaa niin yksikkö-, toimintayksikkö-, kuin palveluyksikkötasoisestikin sen varmistamiseksi, että selvityksessä mainitut puutteet pystytään korjaamaan. Tilannetta kerrotaan seurattavan siten, että korjaavien toimenpiteiden käynnistämisen vaikutuksia arvioidaan seuraavan kerran elokuun alkupuolella 2023 hyvinvointialueetasoisesti. Tarvittaessa tällöin arvioidaan myös nyt suunniteltujen korjaavien toimenpiteiden riittävyttä. Lastensuojelun sosiaalityön omavalvontasuunnitelman kerrotaan olevan vielä osin valmisteluvaiheessa ja lastensuojelulain 30 §:n mukaisiin velvoitteisiin liittyvät toimenpiteet todetaan otettavan käyttöön viimeistään syksyn 2023 aikana.

Pohjois-Savon hyvinvointialueen sosiaalijohtaja Marena Paahdon antamassa kirjallisessa selityksessä kuulemiseen todetaan, että lastensuojelun palveluyksikön alaisen sosiaalityön- ja ohjauksen toimintayksikön omavalvontasuunnitelmaa on valmisteltu vuoden 2023 aikana hyvinvointialueella siten, kuin se on ollut toimintojen käynnistymisen myötä mahdollista ja järkevää. Selityksessä tuodaan esille, että toimintayksikkökohtaisten omavalvontasuunnitelmien laatiminen ei ole ollut täysin mahdollista, eikä järkevää ennen palvelustrategian valmistumista, jonka hyvinvointialueen valtuusto on

hyväksynyt 19.6.2023. Edeltävästi hyvinvointialueella on ollut käytettävissään luovuttajaorganisaatioiden sosiaalihuollon omavalvontasuunnitelmat.

Selityksessä todetaan, että hyvinvointialuetasoinen toimintayksikön omavalvontasuunnitelma työstetään vuoden 2023 aikana pienempiin toimintayksikkökokonaisuuksiin, joissa huomioidaan eri alueiden lastensuojelun sosiaalityön- ja ohjauksen omavalvonnan erityisyydet ja eroavaisuudet. Selityksen mukaan esimerkiksi pelkästään Eteläisellä alueella sosiaalityö on järjestetty kolmessa eri toimipisteessä ja lastensuojelun sosiaalityön- ja ohjauksen riskienarviointi tulee tehdä huomioiden kaikki kyseisen alueen toimipisteet. Selityksen mukaan alueelliset yksikkökohtaiset omavalvontasuunnitelmat täydentävät hyvinvointialuetasosta lastensuojelun palveluyksikkötasosta omavalvontasuunnitelmaa. Selityksessä katsotaan alueellisten yksikkökohtaisten omavalvontasuunnitelmien laatiminen ja käyttöön saattaminen olevan mahdollista loppuvuoden aikana 2023, koska niiden valmistelussa ovat keskeisessä roolissa johtavat sosiaalityöntekijät ja alueella työskentelevät sosiaalityöntekijät sekä -ohjaajat. Alueelliset tiimit ovat perustettu kevään 2023 aikana.

Aluehallintovirasto korostaa, että omavalvontasuunnitelma on palvelujen laadun ja kehittämisen sekä johtamisen päivittäinen työväline. Omavalvontasuunnitelmalla on keskeinen merkitys asiakasturvallisuuden ohjaamisessa ja palvelujen laadun varmistamisessa, eikä sen tekemistä voi viivyttää tai sitoa esimerkiksi palvelustrategian valmistumiseen.

Suunnitelman toteutumista tulee seurata ja palveluja kehittää asiakkailta, heidän läheisiltään ja toimintayksikön henkilöstöltä säännöllisesti kerättävän palautteen perusteella. Omavalvontasuunnitelma on pidettävä yksikössä julkisesti nähtävänä siten, että asiakkaat, omaiset ja yksikön omavalvonnasta kiinnostuneet voivat tutustua siihen ilman erillistä pyyntöä. Pohjois-Savon hyvinvointialueen lastensuojelun omavalvontasuunnitelman laatiminen on viivästynyt, jonka vuoksi aluehallintovirasto pitää perusteltuna määräyksen antamista omavalvontasuunnitelman laatimiseksi.

Lastensuojelun asiakassuunnitelmat ja huostaanotetun lapsen vanhemman asiakassuunnitelmat

Pohjois-Savon hyvinvointialueen toimittamassa selvityksessä lastensuojelulain mukainen asiakassuunnitelma puuttui yhteensä 218 lastensuojelun asiakkuudessa olevalta lapselta ajankohtana 15.4.2023. Eteläiseltä alueelta asiakassuunnitelma puuttui kolmelta lapselta, Keskisellä alueella 133 lapselta, Koilliselta alueelta 10 lapselta, Läntiseltä alueelta 35 lapselta sekä Pohjoiselta alueelta 37 lapselta.

Pohjois-Savon hyvinvointialue toteaa selvityksessä tavoitteekseen, että puuttuvat lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen asiakassuunnitelmat saadaan laadittua viipymättä, viimeistään syyskuun loppuun mennessä. Selvityksen mukaan lastensuojelun palveluyksikön osalta on sovittu laadittavaksi yksikkökohtaisesti suunnitelmat lastensuojelulain 30 §:n mukaisen velvoitteen osalta puuttuvien lasten asiakassuunnitelmien laatimiseksi.

Pohjois-Savon hyvinvointialueen selvityksessä huostaanotetun lapsen vanhemman asiakassuunnitelmia puuttuu 198 kappaletta, kun ei ole huomioitu niitä vanhempia, jotka ovat kieltäytyneet suunnitelman tekemisestä tai suunnitelman laatimista ei ole pidetty tarpeellisena. Alueittain tarkasteltuna suunnitelmia puuttuu Eteläisellä alueella 0, Keskisellä alueella 130, Koillisella alueella 2, Läntisellä alueella 15 ja Pohjoisella alueella 51 kappaletta.

Pohjois-Savon hyvinvointialueen selvityksen mukaan huostaanotetun lasten vanhempien osalta on sovittu käynnistettäväksi arviointi yksilö- ja perhekohtaisia tilanteita koskien tarpeesta ja mahdollisuudesta laatia vanhemmalle asiakassuunnitelma, vanhempien informointi oikeudesta asiakassuunnitelman laatimiseen sekä asiakassuunnitelman laatimisen mahdollisuuden tarjoaminen kyseessä oleville vanhemmille.

Pohjois-Savon hyvinvointialueen sosiaalijohtaja Marena Paahdon antaman kirjallisen selityksen mukaan lastensuojelun vs. palveluyksikköjohtajan laatineen 30.6.2023 ohjeistuksen lastensuojelun johtaville sosiaalityöntekijöille asiakassuunnitelmien lakisääteiselle tasolle saattamiseksi koskien sekä lastensuojelun

asiakkaana olevien lasten asiakassuunnitelmia että huostaanotettujen lasten vanhempien asiakassuunnitelmia. Ohjeistuksen mukaisesti johtavat sosiaalityöntekijät käyvät asiakassuunnitelmat läpi sosiaalityöntekijöiden kanssa työntekijäkohtaisesti ja huolehtivat siitä, että sosiaalityöntekijät sopivat ja järjestävät asiakassuunnitelmaneuvoittelut lainsäädännön velvoittamalla tavalla. Johtavat sosiaalityöntekijät ovat tietoisia aluehallintoviraston asettamista määräajoista sekä määräyksen harkinnasta. Pohjois-Savon hyvinvointialue arvioi selityksessään, että sovitun seurannan avulla asiakassuunnitelmat saadaan laadittua aluehallintoviraston asettamien määräaikojen mukaan.

Aluehallintovirasto toteaa, että lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle tulee laatia asiakassuunnitelma riippumatta siitä, onko lapsi avohuollossa, sijaishuollossa tai jälkihuollossa. Asiakassuunnitelma on olennainen lastensuojelun työskentelyä ohjaava asiakirja, jolla on merkitystä palvelujen järjestämisessä, päätöksenteossa ja päätösten toimeenpanossa. Asiakassuunnitelmaan kirjataan olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan, lapsen ja hänen perheensä tuen tarve, palvelut ja muut tukitoimet, joilla tuen tarpeeseen pyritään vastaamaan. Lisäksi asiakassuunnitelmaan merkitään aika, jonka kuluessa tavoitteet pyritään toteuttamaan. Asiakassuunnitelmaan on kirjattava myös asianomaisten eriävät näkemykset tuen tarpeesta ja palvelujen sekä muiden tukitoimien järjestämisestä.

Asiakassuunnitelma laaditaan tavoitteellisen ja suunnitelmallisen sosiaalityön toteuttamiseksi ja sen tarkoituksena on kokonaisvaltaisesti arvioida lapsen ja hänen perheensä tilanne sekä turvata riittävän pitkäjänteinen tuki. Suunnitelmassa tulee selvittää lapsen etu ja arvioida eri toimenpiteiden todennäköiset vaikutukset lapsen kehitykseen ja kasvuun.

Huostaan otettua lasta koskevaan asiakassuunnitelmaan kirjataan lisäksi sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet, erityisen tuen ja avun järjestäminen lapselle, hänen vanhemmilleen, huoltajilleen tai muille lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaaville henkilöille sekä se, miten lapsen terveydenhuolto, varhaiskasvatus, perusopetus ja muu lapsen opetus järjestetään. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan, miten toteutetaan lapsen yhteydenpito ja yhteistoiminta hänen vanhempiensa ja muiden hänelle läheisten henkilöiden kanssa ja

miten samalla otetaan hänen etunsa mukaisella tavalla huomioon tavoite perheen jälleenyhdistämisestä.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on ratkaisussaan (EOAK/1992/2021) painottanut huostaanotetun lapsen ja huostaanotetun lapsen vanhemman asiakassuunnitelman merkitystä. Lastensuojelulain 4 §:n 3 momentissa on säädetty sijaishuollon järjestämisen keskeiseksi tavoitteeksi perheen jälleenyhdistäminen, mitä tavoitetta tulee arvioida aina lapsen edun kannalta. Apulaisoikeusasiamiehen ratkaisussa todetaan, että lapsen edun vuoksi on erityisen tärkeää, että vanhemmat ja lapsen huoltajat tietävät minkälaisia vanhemmuutta tukevia palveluja ja tukitoimia heille voidaan järjestää, ja millä tavoin heidän oma käyttäytymisensä tai muu menettelynsä mahdollisesti vaikuttaa perheen jälleenyhdistämistavoitteen toteuttamiseen. Asiakassuunnitelma ja sen laatiminen yhdessä vanhempien kanssa, toteuttaa myös vanhempien oikeutta saada neuvoja, ohjeita ja tietoja.

Aluehallintovirasto toteaa, että lastensuojelulaissa on asetettu velvollisuus asiakassuunnitelman ja huostaanotetun lapsen vanhemman asiakassuunnitelman laatimiseen. Selvitysten perusteella Pohjois-Savon hyvinvointialueella puuttuu lukumääräisesti monelta lapselta ja huostaanotetun lapsen vanhemmalta lastensuojelulain mukainen asiakassuunnitelma. Aluehallintovirasto näkee myönteisenä, että Pohjois-Savon hyvinvointialue on ryhtynyt toimenpiteisiin puuttuvien asiakassuunnitelmien laatimiseksi. Aluehallintovirasto pitää määräyksen antamista niin lastensuojelun asiakkaana olevien lasten asiakassuunnitelmien kuin huostaanotettujen lasten vanhempien asiakassuunnitelmien laatimiseksi perusteltuna toimenpiteenä, millä varmistetaan asiakkaiden oikeuksien turvaaminen.

Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitus

Lastensuojelulain 13 §:n mukainen asiakasmitoitus ylittyy Pohjois-Savon hyvinvointialueen antamassa selvityksessä 22 sosiaalityöntekijän osalta. Asiakasmäärämitoituksen ylityksen todetaan näkyvän erityisesti Keskisellä alueella. Selvityksen mukaan asiakkuuksien jakautuessa tasaisesti Keskisen alueen työntekijöiden kesken, ei asiakasmääräylityksiä kyseisellä alueella olisi.

Asiakasmäärämitoituksen todetaan ylittyvän myös Läntisellä alueella, missä on kaksi lastensuojelun sosiaalityöntekijän virkaa, joista toiseen virkaan ei ole saatu rekrytoitua henkilöä, jolloin johtava sosiaalityöntekijä toimii lapsen asioista vastaavana sosiaalityöntekijänä. Keskisen alueen yksiköstä on Läntisen alueen yksikköön siirrettävänä 30 asiakkuutta ja näiden siirtojen toimeenpano odottaa alueen sosiaalityöntekijöiden rekrytointien toteutumista.

Pohjois-Savon hyvinvointialueen toimittamassa selvityksessä tuodaan esille useita eri tekijöitä, jotka ovat hankaloittaneet asiakasmitoituksen toteuttamista. Nämä tekijät mainitaan liittyvän hyvinvointialueen käytössä oleviin kolmeen eri asiakastietojärjestelmään, työn erilainen jakaminen eri palvelualueilla eikä toiminta ole vielä harmonisoitunut 2.1.2023 lähtien, hyvinvointialuetoiminnan alueellinen organisoituminen on edelleen kesken ja lastensuojelun sosiaalityön resurssi jakautuu myös muihin palvelutehtäviin.

Keskisessä yksikössä sosiaalityöntekijäresurssin todetaan täydentyvän 15.5.2023 ja 1.6.2023 aloittavilla kahdella täysiaikaisella vs. sosiaalityöntekijällä ja 1.6.2023 yhden vs. sosiaalityöntekijän työaika nostetaan, jolloin myös hän tekee 100 %:sta työaika. Läntisen alueen avoimena ja täyttämättä olevan sosiaalityöntekijän viran suhteen rekrytointia on jouduttu jatkamaan ja rekrybonuskeilu on virkahaun myötä toimeenpantu.

Selvityksessä todetaan lastensuojeluun perustetun neljä virkaa aluehallituksessa 6.2.2023 sekä kolmen uuden sosiaalityöntekijän viran perustamista on esitetty aluehallituksen kokoukseen 15.5.2023. Lisäksi aluehallituksella todetaan käynnistäneen yhteistoimintamenettelyn, missä yhdennettyä sosiaalityötä tekevien sosiaalityöntekijöiden sijoittuminen on vielä kesken, mistä on tavoitteena saada resursoitua useita lastensuojelun sosiaalityön virkoja.

Pohjois-Savon hyvinvointialueen sosiaalijohtaja Marena Paahdon antamassa kirjallisessa selityksessä todetaan lastensuojelun vs. palveluyksikköjohtajan laatineen 30.6.2023 ohjeistuksen johtaville sosiaalityöntekijöille lakisääteiseen asiakasmitoitukseen pääsemiseksi

mahdollisimman pian. Ohjeistuksen mukaan asiakkaat jaetaan sosiaalityöntekijöittäin siten, että jokaisella sosiaalityöntekijällä on enintään 35 asiakasta. Asiakkuuksien kriteerit ja voimassaolo arvioidaan johtavien sosiaalityöntekijöiden ohjauksessa työntekijäkohtaisesti asiakasturvallisuus huomioiden. Mitoituksen toteutumista ja henkilöstön riittävyyttä seurataan hyvinvointialueella jatkuvasti ja säännöllisesti.

Aluehallintovirasto korostaa, että lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävään kuuluu valvoa lapsen edun toteutumista koko lastensuojeluprosessin ajan niin avohuollon kuin sijaishuollon osalta. Lastensuojelulain tarkoitus on turvata lakisääteisten työntekijöiden työtehtävät kohtuullisilla asiakasmäärillä. Työnantajan velvollisuus on huolehtia, että lastensuojelun asiakasmäärät pysyvät lastensuojelulain 13 b § mukaisina. Laissa mainittuja asiakasmääriä ei voi ylittää rikkomatta lakia. Lastensuojelulakiin kirjattu lastensuojelun sosiaalityöntekijän vastuulla olevien lasten lukumäärä on enimmäismäärä, josta saa ja tarvittaessa tulee poiketa alaspäin. Aluehallintovirasto toteaa, että lastensuojelulain 13 §:n mukaisen lapsimäärän arviointi tehdään jokaisen tosiasiallisesti työssä olevan sosiaalityöntekijän osalta. Lainmukaisen määrän arvioinnissa tulee myös huomioida lastensuojelun sosiaalityöntekijän työaika ja työtehtävien kokonaisuus ja hänen työaikansa.

Aluehallintovirasto näkee myönteisenä, että Pohjois-Savon hyvinvointialue on käynnistänyt toimet sosiaalityöntekijöiden lakisääteisen asiakasmitoituksen saattamiseksi lainmukaiseksi alueellaan. Aluehallintovirasto pitää määräyksen antamista lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden resurssin järjestämisestä kuitenkin perusteltuna, jotta voidaan varmistua siitä, että lastensuojelun asiakasmitoitus sosiaalityöntekijää kohden ei ylitä laissa säädettyä enimmäismäärää.

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta valittamalla Itä-Suomen hallinto-oikeuteen liitteenä olevan valitusosoituksen mukaisesti.

Sosiaalihuollon ylitarkastaja

Satu Syrjälä

Ylitarkastaja

Timo Nurmela

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti viimeiseltä sivulta ilmenevin tavoin.

Lisätiedot

Lisätietoja antaa tarvittaessa ylitarkastaja Timo Nurmela, puhelin 0295 016 000 (vaihde)

Jakelu ja suoritemaksu

Pohjois-Savon hyvinvointialue

Päätös on maksuton.

Itä-Suomen aluehallintovirasto

Postiosoite: PL 2, 13035 AVI

Puhelinvaihde: 0295 016 000

kirjaamo.ita@avi.fi | www.avi.fi

Tämä asiakirja ISAVI/3489/2023 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument ISAVI/3489/2023 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Nurmela Timo 11.08.2023 13:17

Ratkaisija Syrjälä Satu 11.08.2023 13:16